

ÇAYLAK MEHMED TEVFIK'İN "TAHRİC-İ HARÂBÂT" I

Yusuf Can TIRAŞ¹

Özet

Mehmed Tevfik, 1843-1893 yılları arasında yaşayan, manzum ve mensur birçok eseri olan bir yazardır. Çıkarılmış olduğu "Çaylak" dergisi sebebiyle Çaylak Tevfik olarak da anılmaktadır. Asıl ününü de bu dergi sayesinde kazanmıştır. Tanzimat Edebiyatı içerisinde eserler veren yazar, o dönem şair ve yazarlarının gölgesinde kalmakla beraber, inşâ, hikaye, letâyif, tezkire ve antoloji türlerinde eserler vermiştir. Tanzimat Edebiyatı'nın en önemli ediblerinden olan Ziya Paşa, yazmış olduğu "Harâbât" antolojisinde divan şiirini övmüş, bunun sonucunda da Namık Kemal "Tahrîb-i Harâbât" eserini yazmıştır. İncelemesini yapacağımız "Tahrîc-i Harâbât" da Ziya Paşa'nın "Harâbât" antolojisine benzer mahiyette, divan şiirinden seçilen beyitlerle oluşturulmuş küçük hacimli bir eserdir. Bu eser, 1884/1885(1300) tarihinde İstanbul'da Ebu'z-Ziyâ matbaasında basılmıştır. Arap alfabesi sıralamasına göre düzenlenmiştir. Yazarının eseri hakkında bir önsözü bulunmamaktadır. Eserde, beyitleri geçen şairlerin biyografileri de bulunmamaktadır. Eserde Fuzûlî, Nâbî, Enderunlu Fazîl, Sâbit, Şeyh Gâlib gibi tanınmış divan şairlerinin yanı sıra "lâ-edrî" olarak adlandırılan şairi bilinmeyen beyitler de bulunmaktadır. Çalışmamızda, öncelikle Mehmed Tevfik'in hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilecek, daha sonra eserde yer alan beyitler, şairlerin mahlaslarının alfabetik sıralamasına göre verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Divan Şiiri, Antoloji, Beyit, Mehmed Tevfik, Tahrîc-i Harâbât

THE "TAHRİC-İ HARÂBÂT" OF ÇAYLAK MEHMED TEVFIK

Abstract

Mehmed Tevfik is a writer who lived between 1843 and 1893 and has many works of poetry and literature. It is also referred to as Çaylak Tevfik because of his "Çaylak" magazine. This magazine has earned its original reputation. The writer who gave works within the Tanzimat literature, at that time, while staying in the shade of the poets and writers, he gave works in construction, story, humour, tezkire and anthology types. Ziya Pasha, one of the most important editors of the Tanzimat literature, praised the divan poetry in the "Harabat" anthology of which he wrote, and as a result he wrote Namık Kemal "Tahrîb-i Harabat". The "Tahrîc-i Harâbât", which we will examine, is a small-volume work created by couplets selected from divan poetry, similar to Ziya Pasha's "Harabat" anthology. This work was published in the printing of Ebu'z-Ziyâ in Istanbul in 1884/1885 (1300). Arranged according to Arabic alphabetical order. The author does not have a preface about his work. In the work, there are no biographies of the poets who passed the couplets. There are well known divan poets such as Fuzûlî, Nâbî, Enderunlu Fazîl, Sâbit and Sheikh Gâlib, as well as unknown unknown couplets called "lâ edrî". In our work, we will first give information about the lives and works of Mehmed Tevfik, then the couplets in the work will be given according to the alphabetical order of the mahles of the poets.

Key words: Divan Poem, Anthology, Beyit, Mehmed Tevfik, Tahrîc-i Harabat

¹ Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, yusufcantiras@gmail.com.

Çaylak Mehmed Tevfik'in Hayatı ve Eserleri

a) Hayatı

Mehmed Tevfik, 1843'te İstanbul'da doğmuştur. Ailesi, halk tabakasından olması sebebiyle halk kültürüne ait bilgilerini ailesinden almıştır. Eğitim hayatı kısa süren Mehmed Tevfik, 1859'da Hazine-i Hâssa Mektûbî Kalemî'nde görev almıştır. Arapça ve Farsça bilmesinin yanında divan şiirini de yakından tanımış, bu tarzda şiirler kaleme almıştır. 1867'de "Muhbir" gazetesiyle basın hayatına başlamıştır. Gazetenin kapanmasının ardından "İstanbul" gazetesinde yazmaya devam etmiştir. İlk eseri olan "Letâif-i İnşâ"nın ilk iki cildini bu dönemde yazmıştır. 1870'te "Asır" adlı gazeteyi çıkarmıştır. Gazetesinde yayımlamış olduğu eğlence yazıları sebebiyle Türk mizahının öncülerinden biri olmuştur. "Asır"dan üç ay sonra Terakkî gazetesini çıkarmıştır. 1871'de Âkif Paşa ile Bosna'ya gitmiş ve orada Saray sancağı tahrirat müdürü olmuştur 1 Şubat 1876'da "Çaylak" adlı mizah dergisini çıkarmıştır. 1893'de hayatını kaybeden yazar, vasiyeti gereği Çamlıca Çakaltepe'de Tek Servi mezarlığına defnedilmiştir (Akün 1993: 240-241). Akün'e göre, Mehmed Tevfik, Tanzimat yazarlarının aksine ne batı edebiyatını ne de eski edebiyatı takip etmiştir (1993: 241).

b) Eserleri

- 1) **Letâif-i İnşâ (1284-1285):** Namık Kemal'in genç yaşta koleradan ölen arkadaşı Mustafa Refik'in tamamlamadığı sanatkârâne yazılan metinleri bir araya getiren bir eserdir (Akün 1993: 242).
- 2) **Nizâmü'l-âlem li-Cenâb-ı Akhisârî (1287):** "XVI. Asır Osmanlı müelliflerinden Hasan Kâfi Akhisârî'nin, Eğri Seferi'nde III. Mehmed için devlet idaresi hakkında Arapça telif edip 1597'de Türkçe'sini kaleme aldığı Usûlü'l-hikem fi Nizâmi'l-Âlem adındaki siyasetnâmesinin, Arapça'dan tercüme edildiği kaydıyla yer yer kısaltılarak günün diline göre sadeleşmiş neşridir." (Akün 1993: 242).
- 3) **Kâfile-i Şuarâ (1290-1293):** Antoloji tarzında hazırlanmış şairler tezkiresidir. Eser, Fatma Sabiha Kutlar Oğuz, Müjgân Çakır ve Hanife Koncu tarafından hazırlanmış, 2017'de T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından e-kitap olarak yayımlanmıştır (<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/54130,53958mehmed-tevfikkafile-i-suarapdfpdf.pdf?0> E.T 17.10.2017).
- 4) **İstanbul'da Bir Sene (1299-1300):** İstanbul'un değişik mevsimler boyunca yaşantısını anlatan on iki kitaplık bir dizidir (Akün 1993: 243). Eser, Nuri Akbayar tarafından hazırlanmış, 1991'de İletişim Yayınları tarafından yayımlanmıştır.
- 5) **Letâ'if-i Hikâyât ve Garâ'ib-i Rivâyât (1288-1289):** Yerli hayatla ilgili küçük hikayelerin bir araya getirildiği bir eserdir. Yazar, eseri tamamlamamıştır (Balkaya 2016: 43).
- 6) **Âsâr-ı Perîşân (1297):** Meşhur şahsiyetler hakkındaki fıkralar bulunmaktadır (Balkaya 2016: 46).
- 7) **Nevâdirü'z-zarâ'if (1299):** Latifelerden oluşan bir eserdir (Balkaya 2016:46).
- 8) **Letâ'if-i Nasreddîn (1299):** Nasreddin Hoca hakkında yazılan ilk eserdir (Balkaya 2016:47)
- 9) **Bu Âdem (1299-1301):** Eserde fıkralar yer almaktadır. Eser, Adem Balkaya tarafından hazırlanmış, 2016'da Fenomen Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

- 10) **Meşâhîr-i Osmâniyye Terâcim-i Ahvâl-i Kapudân-ı Deryâ Meşhûr Gâzî Hayreddin Paşa Barbaros (1293):** Barbaros Hayreddin Paşa'nın hayatını ve deniz savaşlarını anlatan bir eserdir (Akün 1993:244).
- 11) **Târîh veya Sene 1171 Cinâyetleri (1302):** Osmanlı Devleti'nin nasıl ortaya çıktığını, Osman Gazi'den Çelebi Mehmed'e kadar Osmanlı padişahlarını içeren bir eserdir (Akün 1993:244).
- 12) **Yadigâr-ı Macaristân-Asr-ı Abdülhamîd Hân (1294):** "Macarlar'ın Türkler'e olan yakınlık ve dostlukları üzerinde ısrarla durulan eserde, müşterek Rus tehdidi karşısında Türk-Macar yakınlaşmasının akisleri görülmektedir" (Akün 1993: 244). Eser, İsmail Saral, Fahri Sezer ve Emre Saral tarafından yayımlanmıştır (Balkaya 2016:45).
- 13) **Usûl-i İnşâ ve Kitâbet (1307-1308):** Üç sene boyunca Mehmed Tevfik'in Mekteb-i İdadi-i Mülkiye'de vermiş olduğu kompozisyon ve edebiyat bilgilerini içeren bir eserdir (Balkaya 2016:51).
- 14) **Levâmî'ü'n-nûr (1308):** Hz. Muhammed (S.A.V)'in hayatını anlatan bir eserdir (Balkaya 2016:52).
- 15) **İki Gelin Odası (1302):** Gelin odaları, kadınların eğitimi, örf ve adetler hakkında unsurların yer aldığı bir romandır (Balkaya 2016: 49).

Tahrîc-i Harâbât

Mehmed Tevfik'in kaleme aldığı "Tahrîc-i Harâbât" 1300 (1884/1885) yılında Ebu'z-Ziyâ m Matbaası'nda basılmıştır. Eserde, Arap alfabesine göre sıralanmış, değişik şairlerden seçme beyitler yer almaktadır. Eser 48 sayfadan ibarettir. Kapak sayfasında (s.3) "*İşbu mecmû'a üç nüshadan 'ibâret olup birinci nüsha Mıstabe, ikinci Piyâle, üçüncü Sebû-yı Harâbât nâmı altında neşrolunacaktır*" ifadesi bulunmasına karşın yazar diğer nüshaları yayımlamamıştır. Eser'in kapağında ayrıca mümesselinin Kitabcı Arakel olduğu ve Galata'da, Maarif Nezareti'nin ruhsatıyla tab edildiği bilgisi bulunmaktadır. Yazar, eserine herhangi bir mukaddime yazmamıştır. Eser, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'ndan temin edilmiştir. İncelememizde, eserdeki beyitler şairlerine göre alfabetik gruplandırılarak verilmeye çalışılmıştır. Beyitlerin yanlarında ( ) içinde, nüshanın sayfa numarası belirtilmiştir.

Eserin nüshası İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Sayısal Arşiv ve E-Kaynaklar'dan alınmıştır. Eserin künyesi'nde "yayın bilgisi: Konstantiniyye (İstanbul): Matbaa-i Ebüzziya 1300 H/1883, Fiziksel Nitelik: 48s.; 18x12 cm., Koleksiyon: Ali Ulvi Ermiş, Oda: İSTKA, Demirbaş: AUE_00413, Yer Numarası: 811.24 TAH 811.24" bilgileri yer almaktadır.

Abdullâh Vassâf

Abdullâh Vassâf'dan 2 beyit yer almaktadır.

Husûl-i kâmin istikbâli mahz-ı âfet-i cândur

Olur pervâne sûzân şu'le-i şem'in su'ûdundan (s.29)

Ümîd-i lutf u himmet 'âlemin nev-devletânından

Niyâz sâyedir servin hemân nahl-i revânından (s.29)

Ahî-zâde Hasan Çelebî

Ahî-zâde Hasan Çelebî'den 1 beyit yer almaktadır.

'Uşşâkına baş egmez; gûş itmez âh u zârı

Ol serv-i nâz bilmez ahvâl-i rûzgârı! (s.44)

Ahmed Pâşâ

Ahmed Pâşâ'dan 9 beyit yer almaktadır.

Âh kim gamzelerle dilberler

Takınur saglı sollu hançerler

'Ârızun lurfun ögmege bülbül

Berg-i gülden letâ'if ezberler (s.8)

Ol serv-i nâz nâza dahı nâz ider dirîg!

Ehl-i niyâza merhametin az eder dirîg! (s.17)

Çîn-i zülfün müşke benzetdüm hatâsın bilmedim

Key perîşân söyledim bu yüz karasın bilmedim (s.24)

Kad kıyâmet, gamze âfet, zülf fitne, hat belâ

Âh kim ben hüsnünün bunca belâsın bilmedim (s.24)

Kıl mukavves kaşların taraf-ı külâhından 'ayân

Gurre-i meh şekl-i ebrûsuyla garrâlanmasun (s.27)

Sor dil-i miskînimin hâlin perîşân zülfüne

Hâlini bilmez perîşânın perîşân olmayan (s.27)

'Âlemde zülf-i yâr idi devlet didikleri

Yâr olmadı çün Ahmed'e devlet ne fâ'ide (s.35)

Bir nazarda gönlün aldın ben garîb-i üftâdenin

Cânımı şükrâne al göster yüzünü bir dahı (s.43)

Alî Rızâ Pâşâ

Alî Rızâ Pâşâ'dan 1 beyit yer almaktadır.

Hürmetinden mi düşer gâhî ayaga düşse de

Gelmede bintü'l-'ineb tâ devr-i Cem'den yed-i bîd (s.7)

Alî Şîr Nevâyî

Alî Şîr Nevâyî'den 3 beyit yer almaktadır.

Hakk tanu kadar kim tiriklikdin manga sin sin murâd

Yoksa 'âlemning yog u barı berâberdür manga (s.4)

'Ârızınung gül-i devr üzere sünbül-i Türkânlung

Allâh Allâh gül yüzüng kılmış mu'anber Türkânlung (s.22)

Ey musavver tutgalum ol servi tasvîr itesin

Şîve-i reftârıga gelgec ne tedbîr itesin (s.32)

Arz-ı Rûmlu Pertev Pâşâ

Arz-ı Rûmlu Pertev Pâşâ'dan 1 beyit yer almaktadır.

Bir hâneye mâlik degilem ben şu cihânda

Katt'â'-i tarîkin bile şeşhânesi vardır! (s.9)

Âtrf

Âtrf'dan 1 beyit yer almaktadır.

Ey suver-i kıyâmet yine gavgâ ise maksûd

Kaldurma bizi hâkde âsûde yatarken (s.29)

Avnî

Avnî'den 2 beyit yer almaktadır.

Zehri tiryâk eyeleyüp tiryâki zehr eyledi halk

Olmasa tagayyür mâhiyân-ı eşyâ mümyeni'! (s.17)

Anlaşılmaz 'Avniyâ remz-i hurûf-ı kâ'inât

Nüşa-i 'âlemde istihrâc-ı ma'nî mûmteni' (s.17)

Avnî Beg

Avnî Beg'den 4 beyit yer almaktadır.

Sînelerde varsun ârâm eylesün yeter kazâ

Ey hadeng-i gamze-i cânân yerün cândur senün (s.21)

Âhiret hakkın helâl etsün bize pîr-i mugân

Sormasunlar rûz-ı mahşerde hesâb-ı bâdeden (s.30)

Öyle bir 'arz-ı cemâl eyle ki ey reşk-i melek

Seyr iden sûret-i dîdârını "Allâh" desün (s.30)

Doymadım gitdi mey ü mahbûba bu meyhânedede

Bir gözüm sâkîde kaldı bir gözüm peymânede (s.39)

Bahâyî Şeyhülislâm

Şeyhülislâm Bahâyî'den 3 beyit yer almaktadır.

Yıkılmaz dil pey-ender-pey çekerken câm-ı âzârı

Bu bezmin bâde-nûşu mest olur ammâ harâb olmaz (s.14)

Dil-i mecrûhuma rahm etme kalsun dâm-ı zülfünde

Şikeste-bâl olam murgı edüp âzâd neylersün (s.28)

Güzel tasvîr edersin hâl ü hatt-ı dilberi ammâ

Füsûn u fitneye geldikde ey Bihzâd neylersün (s.28)

Bâkî

Bâkî'den 11 beyit ve 1 mısra yer almaktadır.

Kesb ider derd ü gamun dil çeşm-i giryân harcanur
Cem' ider deryâ-yı ummân ebr-i bârân harcanur (s. 8)

Biz tâlib-i teveccüh-i ikbâl-i rûzgâr
Gül-berg-i bâg-ı 'ömr ise ber-bâd olup gider! (s.8)

Cân la'lin eyler ârzû yâr içmek ister kanımı
Yâ Rab ne vâdîdür bu kim cân teşne cânân teşnedür (s.9)

Güzel söz güherdür güher az olur (s.9)

N'ola gelse dil-i mecrûha derd-i dilrübâdan hazz
İder haste ne denlü nâ-ümîd olsa revâdan hazz (s.16)

Gam-ı 'aşkın cihân mülkünde buldum şâdmân oldum
Kişi gurbet diyârında idermiş âşinâdan hazz (s.17)

Kadrini seng-i musallâda bilüp ey Bâkî
Turup el bağlayalar karşuna yârân saf saf (s.17)

Câm-veş kimdür bu bezm içre ciger-hân olmayan
Gonce-i gülzârı seyr it lâle-i hamrâya bak! (s.18)

Câm-ı la'lindir senin âyîne-i rûy-ı emvârın
Adı var câm-ı Cem'in âyîne-i İskender'in (s.18)

Cânân odur ki meyl ede anı görünce cân

Esbâb-ı hüsni hûb ola ammâ beşâret-i ân (s. 27)

Gark ider 'âlemleri bir katre âb-ı magfiret

Var kıyâs et vüs'at-i deryâ-yı rahmet neydüğün (s.27)

Cânehâb ol âfeti aldıkca tenhâ koynuna

Sanuram ebrin girer mâh-ı şeb-ârâ koynuna (s.36)

Basîr-i Bagdâdî

Basîr-i Bagdâdî'den 1 beyit yer almaktadır.

Zen merde, civân pîre, kemân tîrine muhtâc

Eczâ-yı cihân cümle birbirine muhtâc! (s.6)

Belîğ

Belîğ'den 2 beyit yer almaktadır.

Çeşm-i 'âlîli hasret ile pür-nem eyledim

El 'ıyd-ı ekber eyledi ben mâtem eyledim! (s.24)

Câhilin dâ'im merdânece döner çarh-ı felek

İltifât eyler gedâ ferzend-i nâ-binâsına! (s.36)

Bîdârî

Bîdârî'den 1 beyit yer almaktadır.

Sûret-i yâr ile dil hânesini deyr eyle

Yâri her gûşede bir sûret ile seyr eyle (s.36)

Bursalı Harîrî

Bursalı Harîrî'den 1 beyit yer almaktadır.

Ey murâdım 'aksine devr eyleyen geçer bu felek!

Şimdi gönlüm nâ-murâd olmak diler netsin gerek? (s.19)

Bursalı 'İffet

Bursalı 'İffet'den 1 beyit yer almaktadır.

Pursiş-i lâ'line hattınla cevâb istemedim

Ben şarâb istedim ey şûh kitâb istemedim (s. 25)

Cevdet 'Atîk

Cevdet 'Atîk'den 2 beyit yer almaktadır.

Nakd-i vaktin 'ayş u nûşa sarf ider

Ehl-i zevkin ekserî medyûndur (s.9)

Mâ'il-i hûbân olur erbâb-ı 'aşk

Leylâ'ya meyl eyleyen Mecnûn'dur (s.9)

Cevdet Pâşâ

Cevdet Pâşâ'dan 2 beyit yer almaktadır.

Dîvân-ı hüsne bârî sen ey hatt-ı nev çıkup
'Arz et siyâhnâme-i hicrânı mû-be-mû (s.34)

Uymaz zamâne kimseye hakkıyla çâresiz
Lâkayd olup da gitmeli âdem o yârine (s.37)

Cevrî

Cevrî'den 1 beyit yer almaktadır.

Nisâr-ı ebrû-yı hâhiş etmekden kaçılmazdı
Recâ-yı himmete lâyük cihânda bir murâd olsa (s.37)

Dâniş

Dâniş'den 1 beyit yer almaktadır.

Hep dogrulukla vâsıl olur tîr menzile
Pek de yabane atmayalım istikâmeti! (s.45)

Dervîş Pâşâ

Dervîş Pâşâ'dan 1 beyit yer almaktadır.

Tahammül-i cevri-yâre ta'ne-i agyâra müşkildür
Bilür der dâhli anı yâre üzere yâre müşkildür (s.10)

Edirneli 'îzârî

Edirneli 'îzârî'den 1 beyit yer almaktadır.

Gelmedi sâkî kanâ'at var iken meyhânede

Bir ayagım kaldı birisi meyhânede (s.39)

Erbilli Garîbî

Erbilli Garîbî'den 1 beyit yer almaktadır.

Yârin ruh-ı zîbâsın âyîneye benzetdim

Veh veh ne hatâ etdim ayı neye benzettim (s.26)

Emrî-i Kadîm

Emrî-i Kadîm'den 1 beyit yer almaktadır.

Şâd itmek iöçün rûhunu her gice zamâne

Ve'l-leyl okur türbet-i Mecnûn üzerinde (s.36)

Enderûnî Vâsîf

Enderunlu Vâsîf'in 1 beyti yer almaktadır.

O gül endâm bir al şâle bürünsün yürüsün

Ucı gönlüm gibi ardınca sürünsün yürüsün (s.33)

Es'ad Pâşâ

Es'ad Pâşâ'dan 1 beyit yer almaktadır.

Lâf-ı da'vâ-yı enâyet ne lâyık 'âkile

Herkesin 'âlemde bin mâ-fevki bin mâdûnu var! (s.8)

Es'ad Muhlis Pâşâ

Es'ad Muhlis Pâşâ'dan 2 beyit yer almaktadır.

Füsûn-ı gamzesinden fitne-i hatt oldu efzûn-ter

Şer artar (gün-be-gün) hayr eksilür âhir-i zamândur bu (s.34)

Bir dahı mürtebit-i sûzân-ı tedbîr olmaz

Dest-i ifşâya giren rişte-i esrârın ucu (s.43)

Esrâr Dede

Esrâr Dede'den 1 beyit yer almaktadır.

Gören sanur ki safâdan semâ'-ı râh ederim

Döner döner bakarım kûy-ı yâre âh ederim! (s.24)

Eşref Pâşâ

Eşref Pâşâ'dan 1 mısra 1 beyit yer almaktadır.

Merd-i lâkaydı giriftâr edemez dâm-ı emel (s.23)

Mest-i sahbâ-yı tarabhâne-i şevkız ki müdâm

Rûh-ı Cem gıpta eder sâgar-ı serşârimıza (s.36)

Fâ'ik-i Kadîm

Fâ'ik-i Kadîm'den 1 beyit yer almaktadır.

Derûn-ı sîneye sad dâg-ı hasret oldu sûz-efgen

Yine ey cism-i zâr derd-perver dîdeler rûşen (s.30)

Fâ'izî

Fâ'izî'den 2 beyit yer almaktadır.

Hîç cem'iyet-i hâtırdan eser gördün mü

Bu kadar meclise uğrar yolun ey bâd-ı sabâ (s.4)

Kays'ı gör Mecnûn iken 'alemde şehir-i tekîrir

Hîç seni bir kimse yâd eyler mi 'âkildür diyü! (s.35)

Fânî

Fânî'den 1 beyit yer almaktadır.

Rahat u bahtın suya salmış bâde virmek varını

Bî-dil ü bî-hânümân bîçâre bir ben habâb (s.4)

Fasîh Dede

Fasîh Dede'den 1 beyit yer almaktadır.

Müjesin hevel-i kıyâmet idemezdi tahrîk

Fikr-i Leylâ ile ol mertebe hayrân idi Kays (s.15)

Fâtih Sultân Mehmed

Fâtih Sultân Mehmed'den 1 beyit yer almaktadır.

İmtisâl "câhidû fi'l-lullâh" olubdur niyetüm

Dîn-i İslâm'ın mücerred gayretidür gayretüm (s.26)

Fâzıl-ı Enderûnî

Enderunlu Fâzıl'dan 1 beyit yer almaktadır.

Devlet için mücâhede cennet için du'â

Degmez bu renc ü mihnete dünyâ vü âhiret (s.5)

Figânî

Figânî'den 1 beyit yer almaktadır.

Şemîm-i kâkülün almış nesîm-i gülşende

Dimiş ki sünbüle sen de emânet olsun bû (s.35)

Fitnat

Fitnat'dan 3 beyit yer almaktadır.

Bilmedin zevk-i visâlin çekmeyince firkatın

Olmainca haste kadrin bilmez âdem sıhhatin (s.21)

Çile-i suhanten çeker her dem kemân-ı ebrûların

Âferîn erbâb-ı 'aşkın kuvvet-i bâzûsuna (s.39)

Cismimi hâk et ol sehî-kaddin yolunda Fitnatâ

Nâ'il olmaksâ murâdın devlet pâbûsuna (s.39)

Fuzûlî

Fuzûlî'den 13 beyit yer almaktadır.

Bülend ü pest-i 'âlem şâhid-i feyz ü cûdundur

Değil bîhûde olmak yog iken arz u semâ (s. 3)

Ey olup mi'râc-ı burhân 'ulüvv-i şân sana

Yire indi gökden istikbâl idüp Kur'ân sana (s.3)

Çıkma yârim giceler agyâr ta'nından sakın

Sen meh-i evc-i melâhatsin bu noksândır sana (s. 3)

Bin cân olaydı kâş men dil-i şikestede

Tâ her biriyle bir kez olaydım fedâ sana (s.3)

Giriftâr-ı gam-ı 'aşk olalı âzâde-i dehrim

Gam-ı 'aşka beni bundan beter yâ Rab giriftâr it (s.5)

Devr sermest-i şarâb-ı gaflet itmiş 'âlemi

Bunca sermestin temâşâsına bir huşyâr yok! (s. 18)

Lebün reşkî mizâcun telh kıldı bâde-i nâbın

Kâşın meyli yüzünü kıbleden döndürdü mihrâbun (s. 21)

Öyle 'üryân gerek âvâre-i sahrâ-yı cünûn
Ki ta'alluk dikenin tutmaya kat'a etegin (s.30)

Rind-i hâk olsa dahı dürd-i ham-ı bâde olur
Ne ise koymaz elinden mey-i sahbâ etegin (s.30)

Her bâde ki sensiz içerem bezm-i belâda
Hûnâb olur elbetde akar dîdelerimden (s. 30)

Zamâne içre mücerrebdır intikâm-ı zamân
Hemîşe yahşîye yahşî verir yamâna yamân! (s.31)

Hayret ey büt-sûretin gördükce lâil eyler beni
Sûret-i hâlim görün sûret-i hayâl eyler beni (s.46)

Cânımın cismiyle zevk ittisâli kalmadı
Âh kim sensiz dirilmek ihtimâli kalmadı (s. 46)

Habâbî

Habâbî'den 1 beyit yer almaktadır.

Dem-i âhirde sanman menzimum zîr-i turâb etdim
Günâhım çoklugundan yerlere girdim hicâb etdim! (s.24)

Hâfız-ı 'Acem

Hâfız-ı 'Acem'den 1 beyit yer almaktadır.

Bâde hâlinde 'acâyib hîle buldum gûş edin!

Mest-i evvelin teklîf-i sâkit olsun andan nûş edin! (s.19)

Hâletî

Hâletî'den 2 beyit yer almaktadır.

Yâri görünce kaldı gönül 'arz-ı hâlden

El degmedi şikâyete şükr-i visâlerinden (s.28)

Olup güncişk deyrin âşiyânı evc-i rif'atde

Kalur pâ-beste-i bend-i belâ murg-ı harem şimdi (s.44)

Hafîl Şâkir Beg

Hafîl Şâkir Beg'den 1 beyit yer almaktadır.

Yakdın ey âteş-i zen-ârâm yanmış gönlümü

Nev-heves kıldın şu kendinden usanmış gönlümü (s.45)

Halîmgiray

Halîmgiray'dan 1 beyit yer almaktadır.

O şûh o mertebe mest-i şarâb-ı nâb degül

Bize bir 'işvedür ancak murâdı hâb degül (s.23)

Hep cehle çıkdı 'ilm-i rüsûmun netîcesi

Sermâye-i cesâret imiş kâr sandığım! (s.25)

Hâmî

Hâmî'den 1 beyit yer almaktadır.

Fesâd-gûne mukârin 'adem-i vücûda redîf

Cihân yok olmada mânend-i şem'-vâr olalı! (s.44)

Hanîf

Hanîf'den 1 beyit yer almaktadır.

Ey câm-ı bâde leblerin öp benden evvel mehin

'Arz eyle telhkâmî-i hicrânı mû-be-mû (s.34)

Hasan Çelebî

Hasan Çelebî'den 1 beyit yer almaktadır.

Gerek seng-i siyâh olsun gerekse atlas u harâ

'Arz bir bâliş-i râhat bulunmaktır ser altında (s.37)

Hâsim

Hâsim'den 1 beyit yer almaktadır.

Siper-endâz-ı 'acze hasmı tîg-ı hûn-feşân çekmez

Hamûşân-ı edeb endîşe-i zahm-ı zebân çekmez (s.14)

Haşmet

Haşmet'ten 1 beyit yer almaktadır.

Gül hazâna muntazır bülbül figâna münhasır

Çeşm-i 'îbretde gülistân 'ayn-ı şîvengâhdır (s. 10)

Hayâlî

Hayâlî'den 2 beyit yer almaktadır.

Kûy-ı yârin bir gubârın kondursan çehreme

Ey sabâ yüklet bana rûy-ı zemînin minnetin! (s.28)

Gördi Mecnûn kim benî-Âdem'de yok resm-i vefâ

Vardı ol dîvâne vahşîlerle ülfet bağladı! (s.44)

Haylî

Haylî'den 1 beyit yer almaktadır.

Geh dergehine geh der-i hicrâna düşürdün

Derdinle beni pâdişehim derbeder etdin (s.19)

Hâzik

Hâzik'den 1 beyit yer almaktadır.

Hem cefâdan incinür hem de cefâkarı sever

Meşrebüm oldı belâ-ender-belâ yâ Rab bana (s.4)

Hâzik-i Kadîm

Hâzik-i Kadîm'den 1 beyit yer almaktadır.

Gelse lisân ider birbirini istiskâl

Cümleden olsa da memnûn veliyyüni'met (s.5)

Hersekli 'Ârif Hikmet Beg

Hersekli 'Ârif Hikmet Beg'den 4 beyit yer almaktadır.

Bîhûdedir kemâl ü dirâyet zamânede

Bâb-ı kibâr-ı 'asra hüner intisâbdır (s.10)

Hikmet nizâm-ı 'âlem kevn ü fesâdı heb

İhlâl eden medâhine vü irtikâbdır (s.10)

Yazıklar kim cihân olmuş firîb-âlûd-ı ârâyış

Ricâlin hâlini şîve-i tavr-ı nisâ buldum (s.24)

Dehri tahrîb eyledi Ye'cûc Me'cûc-ı zamân

Halkın ümîdi yine Mehdî ile Deccâl'dir (s.39)

Hilâlî

Hilâlî'den 1 beyit yer almaktadır.

Ey Hilâlî yetişdi bezm-i bahâr

Devr-i güldür gönül şarâb ister (s.13)

İbn-i Kemâl

İbn-i Kemâl'den 2 beyit yer almaktadır.

Gözlerim yaşı ümîd-i vasl u bîm-i kahr ile

Benzer ol bârâne kim bir ân diner bir ân yagar! (s.8)

Hokka-i yâkûtdur çeşmim dürr ü gevher döker

Leblerün 'aksi düşelden eşk-i hûnâb üstüne (s.35)

İzzet 'Âlî Pâşâ

İzzet 'Âlî Pâşâ'dan 4 beyit yer almaktadır.

Bezm-i meyde dilber oldukca tebessüm rîz-i şevk

Fikr-i fâsid âdeme bir cây-ı tenhâ istedür (s.13)

Belâdur dilber-i bîgâne-tavra âşinâ olmak

Tahammülsüzdür yâd-ı âşinâyâ mübtelâ olmak (s.18)

'Uşşâka zahm-ı sîne degil zahm-ı cân gerek

Zîrâ ber-güzâr-ı muhabbet nihân gerek (s.21)

Gördün hezâr gonce-i kâmin bahârını

Degmez dem-i karârı gam-ı intizârını (s.46)

İzzet Monlâ

İzzet Monlâ'dan 1 beyit 1 mısra yer almaktadır.

Bülbül aglar, gül cigerhûn, lâle pür-dâg-ı mihenn

Zevkini bilmem bu dâr-ı mihnetin kimdir süren (s.29)

Hased bir ma'nevî ta'rîzdür eltâf-ı Mevlâ'ya (s.39)

Kütahyalı Kabûlî

Kütahyalı Kabûlî'den 1 beyit yer almaktadır.

Yokdur günâh o gamzesi hûnîde bendedir

Şâhım suç öldürende degildir ölenededir (s.13)

Lâ-edrî

"Lâ-edrî", söyleyeni bilinmeyen ve zamanla veciz söz olan beyitlere verilen isimdir. Eserde, bunu belirtmek için "Lâ" ya da "Lâ-edrî" başlığı kullanılmıştır. Söyleyeni bilinmeyen 11 beyit ve 2 mısra yer almaktadır.

Rakîbe oldu müyesser İlâhî zehr olsun

'İtâb-ı telh-i lebün gibi bir şarâb-ı lezîz (s.7)

Alur rakîbi o mâhpâre bezmgâha gelür

Bize gelürse devlet-i ma'û'l-kerâhe gelür! (s.14)

'Uşşâk-ı melâmet-zede rüsvâ olagelmiş (s.16)

Şem'-i ikbâlini târ eylesün dirse felek

Kişi yakdığı çerâğ üstüne pervâne gerek (s.22)

Her işin 'âkıbeti 'akla derpîş gerek

Kâr-ı evvelde kişi 'âkıbet-endîş gerek (s.22)

Cânâ ben eger derd-i firâkınla ölürsem

Öldür beni bir dahı bu dünyâya gelürsem (s.27)

Hep sa'y ü taleb gider yabane

Âhir didüğün ider zamâne (s.43)

Rehâ kâbil degildir gayra muhtâc olmadan âdem

Gelû müntekeş dest ü dehendir bir içim suda (s.43)

Söyledikce ol iki leb 'âşıkı eyler helâk

Ger sükût eylerse bir dem kan olur kan üstüne (s.43)

Ebnâ-yı zemân mâ'il-i îkâz-fitendir

Gehvâredeki kûdeginin "şerrine nenî!" (s.48)

Bîhûde düşdün üstüne çün şebnem ol gülün

Zahmet-i hevâya gitmesi günden 'ayân idi (s.48)

Bir câm-ı vâjgûn ile çarh-ı desîse-kâr

Mest-i harâb-ı gaflet ider ehl-i devleti (s.48)

Günde yüz bin ölmenin firkat komuşlar adını (s.48)

Mâmâzâde 'Alî Efendi

Mâmâzâde 'Alî Efendi'den 1 beyit yer almaktadır.

Şâdî-i merg-i 'adûdan cismim etdi cânı terk

Müddet-i ömrümde bir şâd oldum ol da şâd-ı merg (s.21)

Mantıkî

Mantıkî'den 3 beyit yer almaktadır.

Ben zeyd-i hırkaya çekdim seri şimdengeri

Başına çalsun felek zıll-ı hümâ-yı devletin (s.31)

'Înânın çeşm-i giryân aldı dest-i ihtiyârimdan

Savulsun bana sedd-i râh olanlar reh-güzârımdan (s.31)

Çok tekâpû eyledim pest ü bülendin 'âlemin

Bulmadım teslîmden gayri tarîk-i İslâm'ın (s.32)

Merîd-zâde

Merîd-zâde'den 1 beyit yer almaktadır.

Vermem sana çek benden elin ey melekü'l-mevt

Cânânıma nezr eyledigim cânıma degme (s.39)

Mekkî

Mekkî'den 1 beyit yer almaktadır.

Merg ider erbâb-ı derdin 'âkîbet imdâdına

Bî-sürtûnun çeşm-i em'ân ile bak Ferhâd'ına (s.40)

Münîf

Münîf'den 1 beyit yer almaktadır.

Kayd-ı vakfiye-i ensâb cünûnı gördüm

Kays'ı evvel silsilede erşedd-i evlâd yazar (s.13)

Müverrih Râşid

Müverrih Râşid'den 3 beyit 1 mısra yer almaktadır.

Cedelkârâne hâmûşî kadar rengîn cevâb olmaz

Sükûtun merd-i dâna hasmını ilzâm için saklar (s.10)

Şekveden ancak 'arz-ı teskîn-sûz-ı sînedir

Hâl-i dilden yoksa ol âfet habîr olsun dimem (s.25)

İder savt-ı ceres râh-ı hatarda da'vet-i rehzen

Hele dünyâda yokdur âdeme şöhret kadar düşmen (s.28)

'Afv râcihdür berâ-yı terbiyyet-i tekdîrden (s.34)

Nâbî

Nâbî'den 22 beyit yer almaktadır.

Niçün mukayyed-i târ-ı belâ-yı zülf oldun

Sezâdur ey dil-i şûrîde ızdırâb sana (s.4)

Hemân bize düşecek vakt-i gülde 'işretdür

Figân-ı nâ-be-mahall meşreb-i hezâra düşer (s.13)

Hayâlinden gelür gam hâtıra cânâneden gelmez

Sitem hep âşinâlardan gelür bîgânelerden gelmez (s.15)

Kangısınun intikâbından gönül hayrettedür

Hem küh hem girye-i hacletdür istigfâra şart! (s.16)

Gizlice tûl-i emel olduğun istignâda

Gösterür 'aynı ile san'atı mevtâbların (s.22)

Gönül nâmında bir virâne olmuş hâne kalmışdı

Alup âhirânı da ey cefâ-cû vakf-ı derd etdin (s. 22)

Ol şûh dirîg etmez idi nakd-i visâlin

Hâhişher-i ihsânı hemân bir ben olaydım (s.26)

Şevk-i ümîd-i 'afv komaz kendi hâlime

Ben her ne denlü meyl-i günâh etmeyem disem! (s.26)

Zillet erbâbı olur bâb-ı îlâhî'de 'azîz

Halk câmi'de el üzre götürür pâbûsın (s.32)

Ne denlü zahmhâr-ı hâr ise gül bâg-ı âlemde

Yine mânend-i dâg-ı sîne handân gösterür kendin (s.32)

Hâhiş-i vuslat mı hiss etdi telâşdan 'aceb

Mevc-hîz-i çîn-i nâz olmakda ebrûlar yine (s.40)

Gamze hâmûş-ı tegâfûl dîde lebrîz-i gazab

Fırsat-ı güftâr bulmuş gibi bedgûlar yine (s. 40)

Ten be-hâk-i 'acz olan şebnem gibi üftâdenin

Cümleden evvel yeten hûrşîd olur imdâdına (s.40)

Reng ü bûyun gâret itdün bi-seff-i rây-ı bâd-ı sabâ

Olma bârî gül gibi bir hânenin berbâdına (s.41)

Ol matlûbun husûlüne la'net ki sâhibi

Lâzım gele mürâca'at etmek 'adûsuna (s.41)

Ol mey ki neş'esinde ola bûy-ı imtinân

Seng-i kazâ dokunması hoşdur sebûsuna (s.41)

İltifât âyinedür sûret-i isti'dâda (s.41)

Bu meclis-i menâfise âmîr 'âlemin

Degmez neşât-ı vuslatı hüzn vedâ'ına (s.41)

Hudâ göstermesün yoksa mizâc-ı 'ayşî telh eyler
Mücerrebdür rakîbin meymenet yokdur kudûmunda (s.41)

Nerede kim cem' ola câm u dilber ü 'aşk u şebâb
Anda iblîsin ne hâcet mekrine izlâline (s.41)

Biz râzîyız derûnumuz olsun harâb-ı gam
Ol mest-i nâza mâye-i şevk ü gurûr ise (s.42)

Bir kez açılmasun sırr-ı hum yoksa kim bakar
Fermân-ı 'akla sahne-i zühdün yasagına (s.42)

Nahîfî

Nahîfî'den 2 beyit yer almaktadır.

Lâzım degil 'inâyeti ehl-i tekebbürün
Bahs eyledim 'atâsını vech-i 'abûsuna (s.42)

Kerîm odur ki mücâzât-ı 'afv ide hasmına
Felek müsâ'ade-i intikâm verdikce (s.42)

Nâ'ilî

Nâ'ilî'den 2 beyit yer almaktadır.

Salâh-ı 'âlem gün olsa ger fesâdı kadar
Olurdu kâmvê her kişî murâdı kadar (s.13)

Ahsent ol gedâ-yı tahammül-i bedûşa kime

Yansa cihân içinde hasîri bulunmaya (s.40)

Nâmık Kemâl Beg

Nâmık Kemâl Beg'den 2 beyit yer almaktadır.

Sükût etdiyse kevkeb mihr-i enver ber-karâr olsun

Yere düşdüyse mîve şâhsârı pâydâr olsun (s.34)

Meger halk-ı cihân hep âşinâ-yı vahdet olmuşdur

Müsâvidir nazarda imtiyâz-ı nîk ü bed şimdi (s.46)

Necâtî

Necâtî'den 1 beyit yer almaktadır.

Gönül muradın ise itmek imtihân-ı hulûs

Hamûşluk kadar olmaz sana nişân-ı hulûs (s. 16)

Nedîm

Nedîm'den 6 beyit yer almaktadır.

Gül mevsiminde tevbe-i meyden benim gibi

Zannım budur ki sen de peşîmânsın ey gönül! (s.23)

Kaşların bâlâda seyr et ruhların gör zırde

Kıl temâşâ hâledi zîr-i sâye-i şimşirde (s.42)

Böyle bî-hâlet degildi gördüğüm sahrâ-yı 'aşk

Anda Mecnûn-ı bîdler dîvâne cûlar var idi (s.47)

Sen yine bir nev-niyâz 'âşık mı peydâ eyledin

Kûyuna yer yer dökülmüş ebrûlar var idi! (s.47)

Bir nîm neş'e say bu cihânın bahârını

Bir sâgar-ı keşîde tut lâle-zârını (s.47)

Bir şükr-i handeyle bezm-i şevke câm itdin beni

Nîm tut peymâneyi sâkî tamâm itdin beni (s.47)

Nef'î

Nef'î'den 4 beyit yer almaktadır.

Ehl-i dildür diyemem sînesi sâf olmayana

Ehl-i dil birbirini bilmemek insâf degül (s.23)

Minnet eylerse felek bir iki günlük 'ömre

Ölürüm derd-i muhabbetle o bârı çekemem! (s.26)

Diller nice çâh-ı zehadânına düşsün

Sâyen gibi zülfünde ko dâmânına düşsün (s.32)

Çöz zülfünü bârî bu bahâneyle dil-i zâr

Geh derdine gâh girîbânına düşsün (s.32)

Nev'î

Nev'î'den 6 beyit yer almaktadır.

Câm-ı safâ gerekmez dünyâ-yı dîn elinden

Merdâneler şikârı almaz zebûn elinden (s.32)

Gam çekme câm-ı mergi yeksân sunar zamâne

Ol zehri Cem de çekmiş gerdûn-ı dîn elinden (s.32)

Zâhide mihrâb-ı mescid 'ârife ebrû-yı yâr

Cilvegerdir pertev-i nûr-ı Hudâ her gûşeden (s.33)

Ten zevrakın düşürme girdâb-ı ıztırâba

Sabr it ey gönül ki kalmaz bu rûzgâr böyle (s.42)

Giydün boyunca nâz ü letâfet libâsını

Öpdür doyunca dâmenini hâkpâlara (s.43)

Mâye-i nakd-i hayât olsa eger dîdârı

Ölümümdür benim agyâr ile görmek yâri (s.47)

Nevres-i Kadîm

Nevres-i Kadîm'den 2 beyit yer almaktadır.

Kendi derdim kor elin derdine aglar gezerim

Lâlenin dâğı gülün âteşi yandırdı beni (s.47)

Goncenin gitdi başı arkaya bir hande ile

Var kıyâs eyle bu gülşende dem-â-dem gülünü (s.47)

Nihâd Beg

Nihâd Beg'den 1 beyit yer almaktadır.

Sadâ-yı âh tükendi kesildi âh nefes

Gönülden âh iderem âh âha kalmadı ses! (s.15)

Pîrî-zâde Sâhib

Pîrî-zâde Sâhib'den 1 beyit yer almaktadır.

N'ola serden geçerse pîrehen ser de geçer andan

"Geçenden geç" demişler sen de serden pîrehenden geç (s.6)

Râbit

Râbit'tan 1 beyit yer almaktadır.

Sebû pâmâl peymâne şikest âlûde mey-nûşân

Bu bezm içre meger kim sâkıyâ bir yâd ayak basmış (s.15)

Râ'if Monlâ

Râ'if Monlâ'dan 1 beyit yer almaktadır.

'Aksinin âyinesi sîne gider

'Akisin sînesi âyine gider (s.9)

Râgıb Efendi

Râgıb Efendi'den 1 beyit yer almaktadır.

Vuslat-ı yâr için agyâra müdâra eyler

Zehr içer 'âşık-ı dilhaste şifâ niyyetine (s.38)

Râgıb Pâşâ

Râgıb Pâşâ'dan 10 beyit yer almaktadır.

Nâkıs olmaz feyz-i zâtı telhî-i eyyâmdan

Bâde-i telh oldukça artar neş'esi kuvvetlenür (s.11)

Böyledür Râgıb mükâfât-ı 'amel kim fi'l-mesel

Sorsalar magdûrunu gaddâr kendin gösterür (s.11)

Bî-vücûd olmak gibi yokdur cihânın râhatı

Gör ki sîmurgun ne dâmı var, ne de sayyâdı var (s.11)

Muzaffer vakt-i fırsatda 'adûdan intikâm almaz

Mürüvvetmend olan nâ-kâmî-i düşmenle kâm almaz (s.14)

Rızâda hükm-i kazâyâ muvaffıkız ammâ

Biraz da mezheb-i insâfda mesâg ararız (s.14)

Hılâf-ı tınetimdür tab'-ı ahbâba keder vermek

Degildür meşrebüm mânend-i sahbâ derd-i ser vermek (s.19)

Sezâdur çâk çâk itse dil-i mecrûhumu zîrâ

O şûhun destine şimşîr-i istignâyı ben verdim (s.25)

Eger maksûd eserse mısra-i berceste kaffidir

'Aceb hayretdeyim ben sedd-i İskender husûsunda (s.38)

Âhından olsa da felegin çek kemânını

Çekme felekde süflelerin imtinânını (s.45)

Bûy-ı nemek mu'âmelenin kâ'inât ile

Bir lokma nân degil mi me'âl-i mahsûlü (s.45)

Rahmî

Rahmî'den 1 beyit yer almaktadır.

Âbisten-i safâ vü kederdir leyâl heb

Gün dogmadan meşîme-i şebden neler dogar (s.11)

Râsih

Râsih'den 3 beyit yer almaktadır.

Rîze-i elmâs eger her açdığı zahma o şûh

Lutfi var olsun ider ihsân ihsân üstüne (s.37)

Dilde gam var şimdilik lutf eyle gelme ey sürûr

Olamaz bir hânede mihmân mihmân üstüne (s.38)

'Aceb mi girye vü âh eylesem mânende-i gerdûn

Giriftâr etdi bühtâna kimin başına döndümse (s.38)

Râşid-i Müverrih

Râşid-i Müverrih'den 1 beyit yer almaktadır.

Nahl-i Tûr 'uzletdir kabûl-i şîve-i ülfet

Müraccahdır yanımda merhabâdan dest-i redd şimdi (s.45)

Râzî

Râzî'den 1 beyit yer almaktadır.

Hudâ dîvâr-ı devlethâne-i erbâb-ı ikbâli

Gehi bir lâne-i güncişk-i bî-ârâm için saklar (s.10)

Reisülküttâb Hayrî

Reisülküttâb Hayrî'den 1 beyit yer almaktadır.

Ahz-ı metâ' lutfuna sâhib sehâların

Nakdînesi elinde du'âdur gedâların (s.19)

Remzî

Remzî'den 1 beyit yer almaktadır.

Mübtelâlar gerçi çokdur yâre ammâ yare yok

Bir benim gibi belâlu 'âşık-ı bîçâre yok (s.18)

Rezmî Bahâdır Giray

Rezmî Bahâdır Giray'dan 1 beyit yer almaktadır.

Sakinur ol gül ruhsârı esen yellerden

Sanma tahrîk-i sabâdan yüzün örter zülfün (s.19)

Rûcî

Rûcî'den 2 beyit yer almaktadır.

Şol kadar yaraladı tîg-i firâkın beni kim

Ne ezâ çekdigimi yaradan Allâh bilür! (s.11)

Gerd-i bâd-ı reh pür-vahşet-i sahrâ-yı 'adem

Gücenmez lâle-sıfat çâk-i girîbâne yeter (s.12)

Rûhî

Rûhî'den 1 beyit yer almaktadır.

Bunda meyden bî-nasîb anda riyâsından hacil
Zâhid-i nâdân çeker dünyâda gam 'ukbâda gam (s.25)

Sâbit

Sâbit'den 1 beyit yer almaktadır.

İkisi birdir mu'azzeb eylemekde âdemi
Kevkebi mes'ûd düşmeni tâlî'î menhûs dost (s.5)

Âşık bakmadığı fart-ı muhabbetdendir
Sakinur kendi gözünden dahı dildâdesini (s.44)

Sabrî

Sabrî'den 1 beyit yer almaktadır.

Görsün nic' olur çâşnî-i câm-ı muhabbet
Bu 'akl-ı hod-ârâyîde benden beter eyle (s.38)

Sabûhî

Sabûhî'den 1 beyit yer almaktadır.

Gözlerindir yine eglencesi ben mahzûnun
Mûnis ü hemdemi âhû yaraşur Mecnûn'un (s.20)

Sâkıb

Sâkıb'dan 2 beyit yer almaktadır.

Pâyâne irmedi gam ü hicrân tükenmedi

'Ömrüm tükendi firkat-i cânân tükenmedi! (s.44)

Sâkıb tükendi germî-i ülfet o şûh ile

Ammâ zebânderâzî-i yârân tükenmedi! (s.44)

Sâmî

Sâmî'den 1 beyit yer almaktadır.

Her kârda 'âkil gözedür semt-i suhûlet

Engüşt-i hired 'ukde-i düşvâra yapışmaz (s.14)

Sânî

Sânî'den 1 mısra yer almaktadır.

Farkı boyunla servin beyne's-semâ' ve'l-arz (s.16)

Sâ'î

Sâ'î'den 1 beyit yer almaktadır.

Görmek yüzünü hayli zamân mültemesdir

Tut âyîne-i rûyunu âhir nefesdir (s.12)

Selîm

Selîm'den 1 beyit yer almaktadır.

Bir kere de bârî dil-i dilberde eser kıl

Ey âh-ı ciger-sûz senin yandım elinden! (s.29)

Seyyid Vehbî

Seyyid Vehbî'den 1 beyit yer almaktadır.

Alurdum intikâmun çâk-çâkî-i girîbânun

Gireydi âh zâlim destime bir kere dâmânun (s.22)

Sultân Süleymân Muhibbî

Kanunî Sultân Süleymân'dan 2 beyit yer almaktadır.

Rindler bezminde sâkî bir 'aceb nâm eyledim

Mescidin kandilini meyhânedede câm eyledim (s.26)

Pend-i gûş etme dilâ alma ele 'âr etegin

Ko ne derlerse disünler tutagör yâr etegin (s.31)

Şehzâde Cem

Şehzâde Cem'den 3 beyit yer almaktadır.

Devletümdür visâl-i yâr ammâ

Bana yâr olmadı o devlet âh! (s.36)

Çünkü zulmü yine sen eylersin

Cem kime eylesün şikâyet âh! (s.37)

Dilde gamzen okı var iken gamın gönderme kim

Konmak olmaz ey sanem mihmân mihmân üstüne (s.37)

Şeyh Gâlib

Şeyh Gâlib'den 4 beyit yer almaktadır.

Zekâtı yok zarar itmez tükenmez eksilmez

Olur mu âdeme hulyâ gibi nisâb-ı ferah? (s. 6)

Leyl ü nehâr ve hûn-ı şafak cümle bî-devâm

İtmekde heb güzâr sefid ü siyâh ü surh (s. 7)

Duzah-nişîn-i âteş-i fakr oldugun kalur

Ey âhîret-i harâb tehîdür tevekkülün! (s.21)

Neye müncer ola hâlim bu televvünle benim

Dil-i peşîmân güneş tevbeğe varmaz dehenim! (s.25)

Şeyhülislâm 'Ârif Hikmet Beg

Şeyhülislâm 'Ârif Hikmet Beg'den 2 beyit 1 mısra yer almaktadır.

Mecbûr eden muzâlime erkân-ı devleti

İsrâf-ı bî-lüzûm u sefâhet degil midir? (s.12)

Ey muhteşem efendi vakârın penâh iken

Sarrâfa ser-für'ûda rezâlet degil midir) (s.12)

'Ömrün bahâr mevsimi 'ahd-i şebâbdır (s.12)

Şeyhülislâm Ebû's-Su'ûd

Şeyhülislâm Ebû's-Su'ûd'dan 1 beyit yer almaktadır.

Yoluna harc ideyim nakd-i hayât elde iken

Ki geçer fırsat 'ömr-i güzârân girmez ele (s.35)

Şeyhülislâm İshak

Şeyhülislâm İshak'dan 1 beyit yer almaktadır.

Harf-i vasl-i kâkülün ketm et lisân-ı şânededen

Keşf-i esrâr ile agyâra Allâh 'aşkına! (s.35)

Şeyhülislâm Yahyâ

Şeyhülislâm Yahyâ'dan 1 beyit yer almaktadır.

Sarınup şal takınmış gül o nâhl-i mevzûn

Seyr edin nice yaraşmışdur o dal üstüne gül (s.23)

Seyyid Vehbî

Seyyid Vehbî'den 2 beyit yer almaktadır.

Çarpılmış ol da kendi gibi bir perî-veşe

Aldırmış 'aklın 'akl alıcı dil-sitân iken (s.33)

Meftûnu olmuş ol dahı Vehbî bir âfetin

Âşûb-ı dehr ü fitne-i âhir-i zamân iken (s.33)

Tâlib

Tâlib'den 1 beyit yer almaktadır.

Kâlib-i bî-cân idi lutf itdin iyâ eyledin

Kurb-ı ruhsârunla ey rûh-ı revân âyîneyi (s.46)

Târik

Târik'den 1 beyit yer almaktadır.

Bana âh eylemez dimiş ol mâh

Âha tâkat mi kaldı sîned e âh (s.42)

Tevfik

Tevfik'den 2 beyit yer almaktadır.

İgmâz ü tegâfûl gerek âsâyîşe yoksa

Bî-gâye âmed ü şod emvâc-ı havâdis (s.6)

Ne gûne aldadur bin şîvelerle şâhid-i takdîr

Tevekkûlden geçüp dilbeste-i tedbîr olandan sor (s.9)

Usûlî

Usûlî'den 1 beyit yer almaktadır.

Şu serverler ki dağlar gibi baş egmezdi eflâke

Yaturlar şimdi pest olmuş ne tâc u ne kemer peyda (s.4)

Üsküdarî Râtib Beg

Üsküdarî Râtib Beg'den 1 beyit yer almaktadır.

Gelmez tagayyür aslına birdir hakîkati

Deryâda gerçi zâhir olur sad hezâr mevc (s.6)

Vahîdî

Vahîdî'den 1 beyit yer almaktadır.

Te'sîr edüp o gonce-femin bî-vefâlığı

Güllerde 'âdet etdi hezâr âşinâlığı (s.48)

Vak'a-nüvis Reşid

Vak'a-nüvis Reş'id'den 1 beyit yer almaktadır.

Şikesteğî-i dilde çâresâz olur sanma

Tabîb-i teselliyetin mûmyâların gördük (s.20)

Vâlehî-i Kadîm

Vâlehî-i Kadîm'den 1 beyit yer almaktadır.

Bir gonca sevdim eyledi agyâr 'âlemi

Şekvâ-yı hâr eden benim; gül diken de ben! (s.33)

Vâsıf-ı Enderûnî

Enderunlu Vâsıf'dan 1 beyit yer almaktadır.

"Gayret komuyor" dir de ider gıybete âgâz

İfşâ-yı 'uyûb etme midir gayret-i ahbâb (s.5)

Vecdî

Vecdî'den 1 beyit yer almaktadır.

Mey anda, dilber anda, cümle yârân-ı safâ anda

Geçüp cennetden âdem sâkin-i meyhâne olmaz mı? (s.48)

Veysî

Veysî'den 2 beyit yer almaktadır.

Gider hâb-ı tegâfûl dîdelerden dûr olur bir gün

Bu meclis böyle kalmaz mestler mahmûr olur bir gün (s.33)

O la'lin kubbe-i 'âlî o dîvân zer-ender-zer

Başında bâz-güne âteşin tenevvür olur bir gün (s.34)

Vücûdî

Vücûdî'den 1 beyit yer almaktadır.

Yürü hey Zâl-i dehr-i pür-fiten bir koca zensin sen
N'ola şîrîn isen sûretde Ferhâd'ı üzensin sen (s.33)

Yahyâ Beg

Yahyâ Beg'den 2 beyit yer almaktadır.

Bîmârım ey ecel bu gice bekle cânım al
Rûz-ı firâk-ı dilber gösterme cânım al (s.23)

Ko surâhîyi bize râh-ı gama hâdî ol
Seni ey pîr-i mugân bârî biz irşâd idelim (s.27)

Yavuz Sultân Selîm

Yavuz Sultân Selîm'den 3 beyit yer almaktadır.

Merdüm-i dîdeme bilmem ne füsûn itdi felek
Giryesi oldı füzûn eşkini hûn itdi felek (s.20)

Şîrler pençe-i kahrımdan olurken lertzân
Beni bir gözleri âhûya zebûn itdi felek (s.20)

Ben yatam lâyük mı ol karşumda ayagın tura
Serv-i nâzum din ben öldükde namâzım kılmasun (s.28)

Yüsrâ

Yüsrâ'dan 1 beyit yer almaktadır.

Derdimiz cânâne söylenmiş devâ söylenmemiş

Mâcerâ söylenmiş ammâ müdde'â söylenmemiş (s. 15)

Zamîrî

Zamîrî'den 1 beyit yer almaktadır.

Bu nev-bahârda ancak açıldı lâle-i dâg

Güşâd-ı gonca-i dil kıldı bahâra dahı (s.45)

Zeyneb Hâtûn

Zeyneb Hâtûn'dan 1 beyit yer almaktadır.

Bezm-i gülde yakamaz şevk ile dâmâna yeter

Gücenmez lâle-sıfat çâk-i girîbâne yeter (s.12)

Ziyâ Pâşâ / Ziyâ Beg

Ziyâ Pâşâ'dan 8 beyit yer almaktadır.

Keştî-i 'akla olur her mevci bir girdâb-ı ye's

'Aşk bir deryâ-yı 'ummândur ki sâhil nâ-bedîd! (s.7) (Câmi'-i Harâbât'dan alındığı eserde belirtilmiştir.)

Ahâlî tâbi'-i metbû'dur şâha hakîkatde

Yekûnun hükmü bâlâsındaki mikdâra tâbi'dir (s.12) (Câmi'-i Harâbât'dan alındığı eserde belirtilmiştir.)

Doğar elemle, geçer derd ile, ölür gamla

Bilirse âh ne demdür safâsı insânın! (s.20)(Câmi'-i Harâbât'dan alındığı eserde belirtilmiştir.)

Sipih-i medfenini ma'kil etmiş insâna

Olur yine ten insân gıdâsı insânın! (s.20) (Câmi'-i Harâbât'dan alındığı eserde belirtilmiştir.)

'İbret alup hikâyet-i Ferhâd u Kays'dan

Merdüm diyen cihânda esîr-i zen olmasun (s.29) (Câmi'-i Harâbât'dan alındığı eserde belirtilmiştir.)

Şimdiki 'âcizlerin da'vâsını seyr eyleyen

Geçmişin ratmet okur Fir'avn'ına Şeddâd'ına (s.38) (Câmi'-i Harâbât'dan alındığı eserde belirtilmiştir.)

Birdir Ziyâ fenâda tahkîk ile tasavvur

Varı yogu cihânın hep emr-i i'tibârı (s.45)(Câmi'-i Harâbât'dan alındığı eserde belirtilmiştir.)

Yazık ol hevâ-pereste ki bu bezm bî-bekâdır

Biragup safâ-yı câmı gamı rûzgâra düşdi (s.46) (Câmi'-i Harâbât'dan alındığı eserde belirtilmiştir.)

SONUÇ

İncelemesini yaptığımız Çaylak Tefvik'in "Tahrîc-i Harâbât" eseri, küçük mâhiyette bir antolojidir. Daha çok mizahî yönüyle tanınan Mehmed Tefvik'in bu eseri kaleme almasında Ziyâ Paşa'nın "Harâbât" adlı üç ciltlik antolojisi etkili olmuş olabilir. Çünkü; Mehmed Tefvik ile Ziyâ Paşa aynı dönemde yaşamışlar, benzer edebî değişimlerden etkilenmişlerdir. Mehmed Tefvik'in bir tezkire yazarı olması onun Divan şiirine olan ilgisini de göstermektedir. İncelediğimiz eserde, beyitlerin hangi kıstaslara göre yer aldığı, yazar tarafından belirtilmemiştir. Yazar, eserinde, esere dair bir bilgi vermemiş, sadece 2 cildinin daha yayımlanacağı kapağında ilan edilmiştir. Eserde, beytine en çok yer verilen şairler sırasıyla; Nâbî, Fuzûlî, Bâkî, Râgıb Paşa, Ahmed Paşa, Ziyâ Paşa, Nedîm ve Nev'î'dir. Ayrıca söyleyeni bilinmeyen 11 beyit yer almaktadır. Seçilen beyitler âşk ve hikemî anlam içermektedir.

KAYNAKÇA

Akün, Ömer F. (1993). "Çaylak Tevfik"md. İslam Ansiklopedisi. C.8. s.240-245. (<http://www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c08/c080178.pdf> E.T 17/10/2017)

Devellioğlu, F. (1993). "Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat". Aydın Kitabevi Yayınları: Ankara

Fatma Sabiha Kutlar Oğuz, Müjgân Çakır ve Hanife Koncu (2017). "Kâfile-i Şu'ârâ – Mehmed Tevfik".<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/54130,53958mehmed-tevfikkafile-i-suarapdfpdf.pdf?0> Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: Ankara

Saral İ. Vd(2009). "Mehmed Tevfik, Yedigâr-ı Macaristan Asr-ı Abdülhamid Han". Türk Macar Dostluğu Derneği Yayınları

Mehmed Tevfik (1300). "Tahrîc-i Harâbat". Ebuzyâ Matbaası: İstanbul (Nüsha, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Sayısal Arşiv ve E- Kaynaklar'dan temin edilmiştir. Demirbaş no: AUE_00413)

Mehmed Tevfik (1991). "İstanbul'da Bir Sene". (haz.: Nuri Akbayar). İletişim Yayınları: İstanbul

Mehmed Tevfik (2017). "Bu Âdem". (haz.: Adem Balkaya). Fenomen Yayınları:Erzurum

Yıldırım, Haluk E. (2013). "Folklorcu Kimliğiyle Mehmed Tevfik Çaylak Eserleri Üzerine Bir Araştırma". Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı ABD Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış). Kars

